

Особливості організації навчально-тренувального процесу з фехтування в Україні та Китаї

Кривенцова І.В.¹, Ширяєв Д.М.¹, Димар О.А.², Бойченко Н.В.³

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди¹

Fujian province fencing team Fuzhou, Fujian Province, China²

Харківська державна академія фізичної культури³

Анотація. Мета: дослідити особливості системи підготовки фехтувальників Китаю та України. **Матеріал і методи.** В дослідженні взяли участь 24 шпажисти, 15-19 років з України (n=12), членів чоловічих збірних команд Харківської області та України, які тренуються на базі спортивного комплексу «Уніфехт» (м. Харків, Україна) та Китаю (n=12), членів чоловічої збірної команди провінції Фудзянь Китайської Народної Республіки (м. Фучжоу, КНР). Дослідження тривало 12 місяців, з вересня 2019 р. по вересень 2020 р. **Методи дослідження:** аналіз науково-методичної літератури, анкетування, педагогічне спостереження, педагогічне тестування, метод експертних оцінок, методи математичної статистики. **Результати:** розглянуто проблеми та особливості організації навчально-тренувального процесу у двох країнах що дає змогу краще зрозуміти шляхи вдосконалення роботи з фехтувальниками задля отримання максимального результату та підвищення результативності виступів спортсменів на змаганнях. Проведено анкетування, тестування рівнів фізичної та техніко-тактичної підготовленості шпажистів. **Висновки.** Аналіз спеціальної літератури доводить, що обидві країни мають державно-утворюючу вертикаль влади, яка спрямовує, керує, фінансує та здійснює підтримку сфери фізичної культури і спорту. Українські шпажисти приділяють більше уваги самостійній роботі, працюють в парах тричі на тиждень, виконують більше різноманітних і неочікуваних бойових дій. Аналіз результатів загальної фізичної підготовленості фехтувальників обох країн доводить, що рівень в обох групах є достатньо високим. Істотних відмінностей, окрім тесту «Підйом тулубу у положення сидячи за 1 хвилину» ($p < 0,05$), виявлено не було. Під впливом програм підготовки спортсмени мали тенденцію до покращення результатів. У китайських шпажистів проявилися кращі здібності до швидкого відновлення після змагань. Аналіз арсеналу бойових дій дозволяє стверджувати, що навчально-тренувальний процес в Китаї є вузькоспеціалізованим, а в Україні діє принцип повного оволодіння знаннями, вміннями і навичками фехтувального спорту.

Ключові слова: фехтування, шпажисти, тренування, підготовка, Україна, Китай.

Вступ. Радикальні перетворення соціально-економічного та державно-політичного устрою України зумовили зміни у національній сфері фізичної культури і спорту. На початку ХХІ століття виникла потреба в адаптації вітчизняної системи фізичного виховання до нових соціально-політичних умов. Трансформація організаційної структури професійного спорту проявилася у створенні професійних спортивних

об'єднань, юридично-самостійних Федерацій з видів спорту. Змінився статус професійних клубів і команд. Зміни відбулися в усіх ланках діяльності: організаційній структурі, правовому забезпеченні, трудових відносинах із спортсменами. Змінились джерела фінансування і місце професійного спорту в системі громадських цінностей. Проте вони майже не торкнулися організації навчально-тренувального процесу (НТП) у

спорті вищих досягнень (Бусол, & Дьоміна, 2013).

Спорт є однією з важливих складових людського буття. Зниження інтересу та рівня підтримки сфери фізичної культури з боку держави призвело до істотного погіршення результатів українських спортсменів на Олімпійських іграх. Аналіз медального заліку за останні 30 років доводить, що Китай (КНР) зробив величезний прорив і на сьогодні є однією з найпотужніших держав світу.

Дане дослідження проводилося з метою дослідження систем підготовки спортсменів в Україні та КНР, розгляду теоретико-методичних засад спортивної діяльності цих країн, а також порівняльного аналізу організації навчально-тренувального процесу з фехтування. До дослідження було залучено тренера шпажної команди з Китаю, випускника ХНПУ імені Г.С. Сковороди, майстра спорту міжнародного класу з фехтування Олександра Димаря.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Дослідження Робота виконана відповідно до плану НДР кафедри одноборств, фехтування і силових видів спорту ХНПУ імені Г.С. Сковороди за темою: «Оздоровчі технології фізичного виховання та вдосконалення спортивного тренування в одноборствах і силових видах спорту» (номер державної реєстрації 0120U104252).

Мета дослідження – дослідити особливості системи підготовки фехтувальників Китаю та України.

Матеріали та методи дослідження. В дослідженні взяли участь 24 шпажисти у віці 15-19 років з України (n=12), членів чоловічих збірних команд Харківської області та України, які тренуються на базі спортивного комплексу «Уніфехт» (м. Харків, Україна) та Китаю (n=12), членів чоловічої збірної команди провінції Фудзянь Китайської Народної Республіки (м. Фучжоу, КНР). Всі учасники надали письмові згоди на участь у дослідженні.

Дослідження тривало 12 місяців, з вересня 2019 р. по вересень 2020 р. На першому етапі (вересень-грудень 2019 р.) було проведено теоретичний аналіз організації НТП в Україні та КНР; отримано анкетні дані; оцінка та аналіз результатів тестування рівнів фізичної підготовленості учасників дослідження.

На другому етапі (січень-березень, серпень 2020 р.) були запропоновані спеціальні тестові завдання для визначення рівня загальної та спеціальної фізичної, а також техніко-тактичної підготовленості спортсменів.

На третьому етапі (серпень-вересень 2020 р.) проведено порівняльний аналіз систем НТП в Україні та КНР, запропоновані рекомендації щодо поліпшення підготовки фехтувальників в Україні та Китаї.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, анкетування, педагогічне спостереження, педагогічне тестування, метод експертних оцінок, методи математичної статистики.

З метою оцінювання фізичної підготовленості було обрано наступні тести: «біг 30 метрів»; «біг 1000 метрів»; «човниковий біг 4x9 метрів»; «стрибок у довжину з місця»; «підйом тулубу в положення сидячи за 1 хвилину»; «згинання і розгинання рук в упорі лежачи»; «підтягування» а також «присідання за 1 хвилину» (Бусол, 2014; Дрюков, 2013; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0195-17/Text>; Семеряк, 2014; Трушникова, 2010).

Для перевірки рівня техніко-тактичної підготовленості шпажистів було обрано 5 тестів (виконання спеціальних техніко-тактичних вправ), що виконувалися в індивідуальному занятті з тренером. В обраних завданнях приділялась увага нанесенню уколів в руку та ногу тренера. Уколи саме в ці сектори вимагають чітких технічних дій, а найменша неточність у виконанні призводить до помилки або промаху. Ці тести проводилися двічі. Перший раз, на початку змагального циклу у листопаді

2019 року. І другий, через 4 місяці, у березні 2020 року. Весь цей час спортсмени знаходилися під впливом тренувального та змагального процесів пропонуваного їм тренерами і календарем змагань.

Кожен з 24 спортсменів, в індивідуальному занятті з тренером, виконував по 10 спроб кожного з п'яти обумовлених заздалегідь тестів. За допомогою візуального методу виявлялися кількість помилок/промахів. Оцінювання відбувалося у відсотковому співвідношенні 1 вірна спроба – 10 %.

Тест 1. Вихідна дистанція (В.Д.) – дальня, спортсмен робить крок уперед, потрапляючи у середню дистанцію, на підйом зброї тренера виконує батман 4, укол у стегно з випадом.

Тест 2. В.Д. – дальня, спортсмен робить крок уперед, потрапляючи у середню дистанцію, тренер виконує атаку з наміром уколотися спортсмена, спортсмен має зробити контратаку за допомогою уколу в руку та відійти на дальню відстань.

Тест 3. В.Д. – дальня, спортсмен робить крок уперед, потрапляючи у середню дистанцію, тренер виконує атаку, спортсмен має встигнути зробити: крок назад - захист 4 - відповідь у стегно.

Тест 4. В.Д. – дальня, спортсмен робить вхід у середню дистанцію за допомогою скачка уперед - фінт зброєю у напрямку тулуба тренера, тренер випрямляючи руку робить контратаку, спортсмен виконує атаку стрілою - захват коло 6.

Тест 5. В.Д. – середня, спортсмен виконує скачок уперед з наміром уколу в руку тренера, тренер робить захист 4, спортсмен виконує атаку стрілою з двома переводами.

Результати дослідження та їх обговорення. На початку дослідження проведено аналіз систем підготовки спортсменів і фехтувальників зокрема в Україні та КНР. Україна успадкувала організаційну структуру і характер діяльності спортивних організацій від колишнього СРСР. І на сьогодні,

враховуючи нові виклики і завдання, хоча і досить повільно, в ній відбувається реформування сфери фізичної культури і спорту. Урегулювання питань державної політики і законодавчих відносин, як і контроль за реалізацією Державних програм розвитку фізичної культури і спорту, здійснює Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України. Основними громадськими організаціями, які діють у спортивній сфері України є Національні спортивні федерації та Національний олімпійський комітет України. Національні спортивні федерації можуть отримувати від держави матеріальну та фінансову допомогу. Також створені і функціонують структури параолімпійського руху, Асоціація ветеранів фізичної культури і спорту, федерації інвалідного спорту тощо. На регіональному та місцевому рівнях утворюються різноманітні самодіяльні спортивні, спортивно-оздоровчі, фізкультурно-спортивні клуби, клуби з видів спорту, спортивні клуби за місцем проживання. За останні роки в Україні з'явилися професійні спортивні клуби та різноманітні ліги з видів спорту.

Етап попередньої підготовки юного фехтувальника починається з 8-10 років (Дрюков, 2013). Тренер з фехтування, який здійснює набір в групи початкової підготовки, з власної ініціативи та з дозволу учителя фізичної культури загальноосвітньої школи веде необхідні спостереження на заняттях, виявляє здібних до фехтування дітей. Основне завдання цього етапу – зміцнення здоров'я, усебічний фізичний розвиток, оволодіння руховими навичками, виховання основних рухових якостей, підвищення інтересу до фізичних вправ і до занять фехтуванням.

Наступні етапи підготовки: попередньої базової, спеціалізованої базової підготовки, максимальної реалізації індивідуальних можливостей, підготовки до вищих досягнень та їх збереження, здійснюються в системі відділень фехтування спеціалізованих ДЮСШ, комплексних ДЮСШ, школах

вищої спортивної майстерності і групах олімпійського резерву згідно з навчальною програмою для відділень фехтування спортивних шкіл (Бріскін, Семеряк, & Пітин, 2014; Бусол, 2014; Трушнікова, 2010).

Наукові дослідження з актуальних питань фехтувального спорту здійснюють провідні заклади вищої фізкультурно-спортивної освіти: НУФКС України (м. Київ), ЛДУФК (м. Львів), ХНПУ імені Г.С. Сковороди (м. Харків) та деякі інші зацікавлені у розвитку фехтування освітні заклади.

Китай пройшов тривалий шлях до успіху. Сьогодні система відбору і підготовки спортсменів цієї країни є найефективнішою в світі. Метод систематичного відбору, що був введений у 1963 р., Міністерством спорту КНР документом «Припис для видатних спортсменів та команд». Сучасний китайський спорт вищих досягнень ідеологічно і повністю підтримується державою. Вона планує, організовує, регулює, контролює і фінансує його розвиток. Державним органом при цьому є Центральне управління спорту (ЦУС), яке визначає напрями розвитку китайського спорту: масового, спорту вищих досягнень, шкільного, спортивних і дослідницьких інститутів, спортивних шкіл та об'єднань. До того ж знаходиться під впливом і тотальним контролем з боку Комуністичної партії Китаю. За допомогою спортивних адміністрацій провінцій і округів ЦУС керує спортом вищих досягнень, тісно співпрацюючи з усіма його ключовими структурами: національними тренувальними центрами, науково-дослідними інститутами, закладами вищої освіти та спортивними школами (Miao, 2006). Найвищий рівень у шкільній спортивній системі утворюють так звані спортивні школи вищих досягнень в провінціях, де тренуються перспективні спортсмени, які згодом поповнюють китайські національні збірні (Voigt, 2008).

Однією зі складових успіху китайського спорту вищих досягнень є

тісна співпраця зі спортивною наукою. Після утворення КНР розпочалося будівництво мережі спортивних науково-дослідних інститутів за прикладом Радянського Союзу. Так у 1952 р. в Шанхаї була заснована перша спортивна школа під назвою Спортивна школа Хуадон. Такі школи створювалися в Ухані, Пекіні, Ченду, Шеньяні, Сіані, для роботи сюди запрошували провідних фахівців спорту з колишніх союзних республік (Sloboda, 2006).

З початком відкритої політики китайського уряду і пов'язаних з цим реформ змінилося ставлення до наукових досліджень у спорті. На конференції Державної спортивної комісії з планування спортивної науки були виділені п'ять пріоритетних напрямків наукових досліджень: адаптація спортсменів в процесі спортивного тренування; оптимізація виконання руху (техніка); інтеграція китайської і західної медицини; фундаментальні дослідження; спортивні споруди, спортивне обладнання.

Сьогодні в КНР діють п'ять провідних дослідницьких інститутів спортивної науки, підпорядкованих ЦУС. На державному рівні вони забезпечують наукові дослідження: Національний дослідницький інститут спортивної науки (м. Пекін), Національний центр спортивної інформації (м. Пекін), Національний інститут спортивної медицини (м. Пекін), Національний інститут спортивних травм (м. Ченду) і Національний інститут спортивних електронних приладів та пристроїв (м. Куньмін). В провінціях діють ще близько 33 дослідницьких інститути, результати роботи яких впроваджуються в роботу шкіл вищої спортивної майстерності, спортивних наукових інститутів при університетах і технікумах та вищих школах за видами спорту. Планування і контроль науково-дослідницької роботи здійснюються ЦУС. Складовою частиною цієї системи також є окремі навчальні кафедри спортивної науки при закладах вищої освіти (Voigt, 2008).

Медальний залік збірних команд України та Китаю та Олімпійських іграх 1996-2016 рр. свідчить, про комплексність підходу до галузі фізичної культури і спорту в Китаї та ситуацію зі спортом вищих досягнень в Україні. В таблиці 1 наведено кількість учасників від кожної з країн, її місце, загальна кількість медалей та результативність країни на Олімпійських іграх за 20-річний період, з 1996 по 2016 рр.

Як видно з таблиці 1, немає безпосередньої залежності між кількістю учасників та медальною результативністю країни. У той же час спроможність країни

забезпечити команди з великої кількості видів спорту та вибороти ліцензії для участі спортсменів у головних змаганнях світу є показником ефективності менеджменту держав.

Китай значно переважає Україну за чисельністю населення. Саме тому, зробити якісний відбір талановитої молоді простіше і складніше водночас. Перш за все необхідно звернути увагу на те, яким чином майбутні спортсмени потрапляють до спортивних секцій і що впливає на їхній вибір. Що спільного і чим кардинально різняться спортсмени в обох країнах.

Таблиця 1

Медальний залік спортсменів України та Китаю на Олімпійських іграх 1996-2016 рр.

Кількість	Країни	Олімпійські ігри					
		Атланта, США 1996	Сідней, Австралія 2000	Афіни, Греція 2004	Пекін, КНР 2008	Лондон, Велика Британія 2012	Ріо-де-Жанейро, Бразилія 2016
Учасників від країни	Україна	233	233	240	245	237	203
	Китай	294	271	384	639	396	412
Місце країни	Україна	9	21	13	11	14	31
	Китай	4	3	2	1	2	3
Медалей загальна	Україна	23	23	22	27	20	11
	Китай	50	58	63	100	91	70
Результативність, (%)	Україна	9,9	9,9	9,1	11	8,4	5,4
	Китай	17	21,4	16,4	15,6	23	17

Спорт в Китаї має чіткий розподіл на професійний, під повним контролем та фінансуванням держави та аматорський, переважно приватні спортивні клуби. В Україні професійний та аматорський спорт тісно взаємопов'язані, хоча приватні спортивні клуби вже з'явилися.

Тренер державної спортивної секції в Китаї тісно співпрацює з шкільними вчителями. Вчитель першим бачить і рекомендує учнів, які на його думку, мають схильність до певного виду спорту. Він сам запрошує тренера на своє заняття для ознайомлення з потенційними спортсменами. Якщо тренер вирішує взяти такого учня до секції йому належить запросити батьків цього учня. Зазвичай батьки не чинять припон навчанню дитини у такій секції. Кожна спортивна секція

сприяє освіті дитини. Безкоштовно надається житло у гуртожитку на території спортивної бази або спортивного інтернату. Повністю забезпечується їжею, формою тощо. Дитина має реальну можливість поєднувати навчання з тренуваннями, просуватися до складу збірної команди міста, провінції, брати участь у національних турнірах, потрапити до спортивного центру тренувань збірної команди КНР і стати кандидатом або членом цієї команди. Юний спортсмен має насичений розклад дня, де більшість часу спрямована на обраний вид спорту. Проте це надає йому змогу матеріально забезпечити себе і родину. Якщо спортсмен потрапляє до збірної команди міста, він отримує заробітну платню та призові гроші за гарні виступи на

змаганнях. Зазвичай батьки радіють що дитина займається спортом, бо більшість сімей не здатні дати їй ті перспективи що надає спортивна секція.

В Україні батьки часто самі шукають спортивну секцію для своєї дитини, бо прагнуть її гармонійного розвитку, бо спорт має безцінні переваги для здоров'я та життя. Більшість секцій утримуються на кошти батьків, за ці ж кошти доводиться забезпечувати й участь дитини у змаганнях. З часом дитина сама вирішує займатись у спортивній секції або ні. Позитивні фактори що сприяють перевагам від занять фехтуванням: можливість приймати участь у змаганнях країни (мандрувати містами, знайомитися з фехтувальниками країни); змога відібратися у збірну міста, а згодом і країни; тренуватися поряд з найсильнішими спортсменами, які виступають на міжнародній арені.

В професійному спорті Китаю дитина обмежена у самостійності і звикає виконувати всі вимоги тренера намагаючись стати успішною в обраному виді спорту. В Україні тренеру треба приділяти увагу кожному спортсмену та знаходити індивідуальний підхід до кожного, щоб дитина залишилася в спорті. Від того з яким настроєм та бажанням дитина приходить тренуватися залежить чи повернеться вона сюди знову. Цікавий факт про харківських фехтувальників: більшість з них обрали саме у цей вид спорту саме тому що їхні батьки були фехтувальниками. І це є однією з причин чому харківські шпажисти тривалий час були найсильнішими в Україні.

Порівняння систем залучення до занять спортом в обох країнах наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняння систем залучення до занять спортом в Україні та КНР

Показник	Україна	Китай
Кількість населення	41 мільйон 830,6 тисяч осіб	1 мільярд 400 мільйонів осіб
Державна підтримка	Так, але частково	Так, повна
Наукова підтримка	Зацікавлені кафедри ЗВО	Планова державна
Заняття в секціях	Переважно за рахунок батьків	Повністю за рахунок держави
Вибір секції	Переважно за бажанням та ініціативою батьків	Вчитель фізичної культури запрошує тренерів
Отримання матеріального заохочення від держави	Тільки в спорті вищих досягнень (члени збірних команд)	Гарантовано з початку занять
Заохочення тренерів	Шукають роботу в світі задля покращення матеріальних умов життя	Запрошують кращих фахівців з країн світу
Соціальний статус	Спортсмен під час активних занять та виступів, підтримка олімпійців від НОК України	Всі олімпійці (переможці та учасники) гарантовано – Герої Китаю
Освіта	Як правило, гарно вчитися у ЗОШ, не встигають. Існують профільні спортивні заклади середньої освіти (переважно 1-2 на область)	При спортивних школах освіта значно краща. Кращі умови навчання, кращі вчителі
Підтримка олімпійських видів спорту з боку держави	Безпосередньо перед Іграми (не у повному обсязі). З самостійним пошуком та залученням спонсорів до підготовки та участі у змаганнях	Постійна, планова
Відповідальність тренерів та спортсменів	На власний розсуд	Під жорстким контролем держави

Серед спортсменів обох країн були визначені групи учасників по 16 осіб кожна, які відповідають даній віковій категорії. Були зібрані підписи спортсменів на дозвіл та обробку персональних даних. В цих групах було проведено анкетування з метою виявлення їх особистісних якостей, режиму

тренувального тижня та більш детального вивчення навчально-тренувального процесу спортсменів. За аналізом відповідей, були сформовані дві групи по 12 осіб кожна, які не мали суттєвих відхилень у головних показниках: вік; кількість років занять. Результати анкетування наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

**Порівняльний аналіз спортсменів України та Китаю
(за результатами анкетування)**

Показник	Україна (n=12)	Китай (n=12)	p
Вік	17,4	17,6	p>0,05
Зріст	181,1	176,3	p<0,05
Вага	70,3	67,4	p<0,05
Кількість років занять фехтуванням	7,8	7,7	p>0,05
Кількість тренувань на тиждень	6	12	p<0,005
Кількість тренувальних годин на тиждень	16	30	p<0,005
Періодичність отримання персональних уроків на тиждень перед змаганнями	2	5	p<0,05
Періодичність отримання персональних уроків на тиждень у відновний період	1	3	p<0,05
Кількість занять з роботою в парах	4	1	p<0,05
Кількість боїв на тиждень	75	50	p<0,05
Кількість змагань на рік	16	15	p>0,05
Кількість годин на перегляд відеоматеріалів	1	3	p<0,05
Наявність щоденника тренувань	10 так, 2 ні	1 так, 11 ні	p<0,05

При порівняльному аналізі видно, що більшість показників достовірно відрізняються між групами (p<0,05). Деякі показники вищі в українських спортсменів, деякі у китайських. Проте наявні й збіги: всі спортсмени однієї вікової категорії; спортивний досвід схожий, вони займаються фехтуванням приблизно однакову кількість часу; кількість виступів на національних та міжнародних змаганнях на рік майже однакова. Саме ці показники і є головними щодо коректного порівняння.

З метою визначення та порівняння рівня розвитку фізичної підготовленості було проведено педагогічне тестування. В тестуванні взяли участь по 12 спортсменів з кожної країни. Отримані показники загальної фізичної підготовленості представлені в таблиці 4. Аналіз результатів фізичної підготовленості фехтувальників обох країн дає нам змогу стверджувати, що рівень в обох групах є достатньо високим, а істотних відмінностей, окрім тесту «Підйом тулубу у положення сидячи за 1 хвилину» (p<0,05), виявлено не було.

Рівень загальної фізичної підготовленості шпажистів 15-19 років в Україні та КНР

Тест	$\bar{X} \pm S$		p
	Україна, (n=12)	Китай, (n=12)	
Біг 30 м, с	5,49 ± 0,92	5,07 ± 0,65	>0,05
Біг 1000 м, хв. сек.	4,15 ± 0,27	4,16 ± 0,28	>0,05
Човниковий біг 4x9 м, с	9,68 ± 0,34	9,72 ± 0,32	>0,05
Стрибок у довжину з місця, см	194,2 ± 16,9	194,2 ± 17,10	>0,05
Підйоми тулубу в положення сидячи, разів за 1 хв.	50,0 ± 5,12	49,5 ± 5,31	<0,05
Згинання-розгинання рук в упорі лежачи, разів	49,0 ± 5,41	48,6 ± 5,40	>0,05
Підтягування, разів	10,0 ± 2,80	9,8 ± 2,84	>0,05
Присідання за 1 хвилину, разів	58,2 ± 4,84	55,5 ± 3,50	>0,05

Отже, якщо вік, фехтувальний досвід та рівень фізичної підготовленості спортсменів не має достовірних відмінностей ($p > 0,05$), це дає нам змогу вважати об'єктивними отримані у подальшому дослідженні результати. А також побачити кількісні й якісні відмінності у навчально-тренувальному процесі шпажистів в обох країнах.

Для перевірки рівня техніко-тактичної підготовленості шпажистів було обрано 5 тестів (виконання спеціальних техніко-тактичних вправ), що виконувалися в індивідуальному занятті з тренером.

Результати виконання тестів шпажистами представлені в таблиці 5. Як видно з отриманих результатів, якщо у третьому та п'ятому тестах суттєвих зрушень у результатах обох команд не відбулося, то у першому тесті помітний приріст результатів свідчить, що українські та китайські фехтувальники приділяють значну увагу вдосконаленню технічних навичок. Результати другого та четвертого тестів показали, що після тривалого фізичного навантаження змагального циклу китайські фехтувальники швидше відновилися і впоралися з завданням.

Вважаємо, що тренувальний процес команди КНР більш спрямований на удосконалення техніки виконання прийомів. Українські фехтувальники вчаться виконувати всі види прийомів навіть ті, які вони не застосовують в бою. Згодом ці прийоми допомагають змінити стиль в процесі бою, щоб перемогти противника.

З метою перевірки тактичної майстерності фехтувальників було проведено групові раунди боїв за завданням на 5 уколів. На один бій спортсменам відводилося 3 хвилини. Вони мали змогу наносити уколи у будь-якій послідовності, але не більше одного уколу з кожного із завдань в одному бою. Результати фіксувались у таблиці. Отже, у кожному бою спортсмен повинен нанести 5 обумовлених заздалегідь уколів:

1. Укол атакою: крок уперед-випад, дію зброєю можна обирати на власний розсуд;
2. Укол за допомогою контратаки у будь-який сектор противника. Обрати такі підготовчі дії, щоб противник мав бажання виконати атаку;
3. Укол через захист 4. Підготувати прийом, своїми активними діями підштовхнути противника до виконання атаки;

Порівняння техніки виконання прийомів українськими та китайськими шпажистами

Тест, %	Україна, (n=12)		p ₁	Китай, (n=12)		p ₂	p ₃	p ₄
	на початку дослідження	в кінці дослідження		на початку дослідження	в кінці дослідження			
Тест 1. Батман 4, укол в стегно з випадом	69±15,2	81±12,8	<0,05	70±12,0	82±10,8	<0,05	> 0,05	> 0,05
Тест 2. Контратака в руку	79±10,1	79±13,0	> 0,05	69±15,1	84±10,1	<0,05	> 0,05	> 0,05
Тест 3. Захист 4, укол в стегно	75±14,2	79±13,0	> 0,05	69±13,4	78±14,0	> 0,05	> 0,05	> 0,05
Тест 4. Атака стрілою через захват б	70±12,0	79±13,1	> 0,05	69±9,2	80±12,2	<0,05	> 0,05	> 0,05
Тест 5. Атака стрілою з двома переведеннями	70±10,0	80±12,0	> 0,05	69±15,1	79±13,0	> 0,05	> 0,05	> 0,05

Примітка: p₁ – різниця між показниками у шпажистів України

p₂ – різниця між показниками у шпажистів Китаю

p₃ – різниця між показниками шпажистів країн на початку дослідження

p₄ – різниця між показниками шпажистів країн наприкінці дослідження

4. Укол за допомогою атаки стрілою на контратаку противника, із захватом 4 або коло 6, або 4-8 на розсуд спортсмена;

5. Укол в ногу противника. Дію зброєю та спосіб виконання можна обирати на власний розсуд.

Цікаво було спостерігати за нанесенням останнього п'ятого уколу. Складність полягала у тому, що фехтувальнику А було легше знайти шляхи перешкоджання та руйнування планів фехтувальника Б, бо фехтувальник А вже чітко розумів який укол буде готувати та намагались нанести фехтувальник Б.

Саме на цьому етапі дослідження було виявлено недоліки китайської школи. А саме, відсутність креативності та здатності міняти плани і наміри в процесі бою. Тому китайські спортсмени, в більшості випадків, так і не змогли нанести останній укол і бій завершувався

по закінченню часу. Китайські шпажисти володіють переважно 2-3-ма прийомами. Ці прийоми гарного технічного виконання, що певний час дає результат. Проте, після декількох змагань противники знаходять засоби протидії шпажисту з таким передбачуваним набором дій. А китайському спортсмену складно змінити свій репертуар і чинити гідний опір. Тому не спостерігається в КНР надто дорослих фехтувальників. Як правило після 32 років вони закінчують свою спортивну кар'єру.

Натомість українські фехтувальники виявили гнучкість і здатність швидко пристосовуватись до обставин та вимог бою. Вони краще маскують та змінюють свої наміри, швидше знаходять більш результативні шляхи реалізації підготовчих дій. Майже всі бої були закінчені з результатом нанесених п'яти уколів. На відміну від китайських, українські топ шпажисти

закінчують спортивну кар'єру значно пізніше, у 38-40 років.

Аналізуючи вище описане рекомендуємо українським шпажистам більше уваги приділяти поліпшенню техніки виконання прийомів через індивідуальне заняття. Для практичної реалізації цього пункту потрібно мати 2-3 тренери на групу. На початкових та базових етапах підготовки більше уваги приділяти теоретичним знанням, виховувати у юних фехтувальників бажання допомагати один одному. Більше обговорювати та підіймати проблемні питання під час тренувань. Це надасть спортсменам необхідні знання та розуміння фехтувального спорту. Тим самим, у подальшому, таких спортсменів можна буде залучати до надання занять один одному.

Китайським спортсменам: більше уваги приділяти боям за завданнями, переглядати відеоматеріали та обговорювати способи підготовки і виконання технічних прийомів різними спортсменами. Надавати спортсменам більше самостійності у прийнятті рішень. Привчати їх бути сміливішими, знаходити шляхи вирішення проблеми самостійно, брати на себе відповідальність за власні дії. Звернути увагу на роботу в парах. Навчити робити самостійний аналіз тренування.

Висновки.

1. Проведений аналіз систем підготовки фехтувальників України та КНР показав, що обидві країни мають державно-утворюючу вертикаль влади, яка спрямовує, керує, фінансує та здійснює підтримку сфери фізичної культури і спорту. В Україні помітна тенденція до комерціалізації фізкультурно-спортивної діяльності, підвищення ролі спортивних Федерацій у відборі, підготовці та змагальній діяльності спортсменів. В Китаї спорт має чіткий розподіл на професійний та аматорський. Масовий спорт в Китаї широко використовується задля поліпшення здоров'я населення. В Україні професійний та аматорський спорт тісно перетинаються. Інтенсивна інтеграція

спорту в інші суспільні сфери, такі як політика, економіка і культура, обумовлює нові напрями наукових досліджень і кількість установ спортивної науки.

2. Анкетування показало, що українські шпажисти приділяють більше уваги самостійній роботі (самоаналізу боїв та прийомів, самостійно виправляють помилки, ведуть щоденник тренувань). Вони працюють в парах тричі на тиждень завжди експериментуючи із завданнями, що розвиває їхню тактичну уяву, виконують більше різноманітних і неочікуваних бойових дій.

3. Аналіз результатів загальної фізичної підготовленості фехтувальників обох країн дає змогу стверджувати, що рівень в обох групах є достатньо високим, а істотних відмінностей, окрім тесту «підйом тулубу у положення сидячи за 1 хвилину» ($p < 0,05$), виявлено не було.

4. Проведене дослідження виконання техніко-тактичних прийомів показало, що ефективність виконання технічних дій в індивідуальних заняттях з тренером на початку року була вища у спортсменів з України. Під впливом програм підготовки спортсмени мали тенденцію до покращення результатів, проте у китайських шпажистів проявилися кращі здібності до швидкого відновлення після змагань. Аналіз арсеналу бойових дій дає нам змогу стверджувати, що НТП в Китаї є вузькоспеціалізованим. Натомість НТП України передбачає принцип повного оволодіння знаннями, вміннями і навичками фехтувального спорту.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку будуть спрямовані на пошук сучасних форм, засобів і методів підвищення рівня спортивної майстерності шпажистів 15-19 років.

Конфлікт інтересів. Автори відзначають, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бріскін, Ю., Семеряк, З., & Пітин, М. (2014). Результативно-значущі техніко-тактичні дії фехтувальників-шпажистів різної кваліфікації. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. праць*, Вип. 18, Т.2, 37-43.
- Бусол, В. А. (2014). *Фехтування. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю*. Київ, 50 с.
- Бусол, В., & Дьоміна, О. (2013). *Фехтування в Україні: історія та сучасний стан: навч. посіб.* Київ, 72 с.
- Дрюков, В. (2013). Фізична підготовка фехтувальників-шаблістів на етапі попередньої базової підготовки. *Спортивна наука України*, (2), 35-38.
- Наказ Міністерства молоді та спорту України «Про затвердження тестів і нормативів для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» від 15.12.2016, № 4665. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0195-17/Text>
- Семеряк, З. (2014). Взаємозв'язки показників підготовленості фехтувальників-шпажистів різної кваліфікації. *Спортивна наука України*, № 4 (62), 40-46.
- Трушникова, Г. Я. (2010). Подбор средств и методов для решения задач тренировки силовых, координационных и скоростных способностей в фехтовании [Электронный ресурс]. *Режим доступа: http://www.dushlobnya.ru/metodrabota.html* (дата обращения: 12.02.2010).
- Digel, H., Miao, J. & Utz, A. (2003). *Hochleistungssport in China*. Weilheim / Teck: Brauer.
- Miao, J. (2006). Die Sportwissenschaft in China. *China Journal. Sport und Gesellschaft in China*, O. J. (1), 21-25.
- Sloboda, H. (2006). Kind und Athlet sein in China. Talentsuche und -forderung auf Chinesisch. *China Journal. Sport und Gesellschaft in China*, o. J. (2), 22-25.
- Voigt, B. (2008). China trainiert für Olympia. Das Sportsystem im Reich der Mitte. Zugriff am 10. Mai 2013 unter <http://www.bpb.de/internationales/asien/china/4423/das-sportsystem-im-reich-der-mitte>.

Стаття надійшла до редакції: 25.12.2020 р.

Опубліковано: 01.02.2021 р.

Аннотация. *Кривенцова И. В., Ширяев Д. М., Дымарь А. А., Бойченко Н. В. Особенности организации учебно-тренировочного процесса по фехтованию в Украине и Китае. Цель: исследовать системы подготовки фехтовальщиков Китая и Украины. Материал и методы. В исследовании приняли участие 24 шпажиста 15-19 лет из Украины (n=12), членов мужских сборных команд Харьковской области и Украины, которые тренируются на базе спортивного комплекса «Унифехт» (г. Харьков, Украина) и Китая (n=12), членов мужской сборной команды провинции Фудзянь Китайской Народной Республики (г. Фучжоу, КНР). Исследование продолжалось 12 месяцев, с сентября 2019 по сентябрь 2020. Методы исследования: анализ научно-методической литературы анализ научно-методической литературы, анкетирование, педагогическое наблюдение, педагогическое тестирование, метод экспертных оценок, методы математической статистики. Результаты: рассмотрены проблемы и особенности организации учебно-тренировочного процесса в двух странах что позволяет лучше понять пути совершенствования работы с фехтовальщиками для получения максимального результата и повышение результативности выступлений спортсменов на соревнованиях. Проведено анкетирование, тестирование уровней физической и технико-тактической подготовленности шпажистов. Выводы. Анализ специальной литературы показывает, что обе страны имеют государственно-образующих вертикаль власти, которая направляет, руководит, финансирует и осуществляет поддержку сферы физической культуры и спорта. Украинские шпажисты уделяют больше внимания самостоятельной работе, работают в*

парах три рази в тиждень, виконують більше різноманітних і неочікуваних бойових дій. Аналіз результатів загальної фізичної підготовленості фехтовальщиків обох країн доводить, що рівень в обох групах достатньо високим. Суттєвих відмінностей, крім тесту «Підйом туловища в положення сидя за 1 хвилину» ($p < 0,05$), виявлено не було. Під впливом програм підготовки спортсмени мали тенденцію краще результату. В китайських шпажистів проявилися кращі здатності к швидкому відновленню після змагань. Аналіз арсеналу бойових дій дозволяє стверджувати, що навчально-тренувальний процес в Китаї є спеціалізованим, а в Україні діє принцип повного оволодіння знаннями, вміннями і навичками фехтовального спорту. Дані практичні рекомендації.

Ключові слова: фехтування, шпажисти, тренування, підготовка, Україна, Китай.

Abstract. Kriventsova I., Shiryaev D., Dymar F., Boychenko N. *Features of the organization of the educational process in fencing in Ukraine and China.* **Purpose:** to study the systems of training fencers in China and Ukraine **Material and methods.** The study involved 24 epee fencers 15-19 years old from Ukraine ($n=12$), members of the men's national teams of the Kharkov region and Ukraine, who train at the sports complex «Unifecht» (Kharkov, Ukraine) and China ($n=12$), members of the men's national team of Fujian province of the People's Republic of China (Fuzhou, China). The study lasted 12 months, from September 2019 to September 2020. **Research methods:** analysis of scientific and methodological literature, analysis of scientific and methodological literature, questionnaires, pedagogical observation, pedagogical testing, the method of expert assessments, methods of mathematical statistics. **Results:** the problems and peculiarities of the organization of scientific and technological progress in two countries are considered, which makes it possible to better understand the ways of improving work with fencers in order to obtain the maximum result and increase the effectiveness of athletes' performances at competitions. The questionnaire, testing of the levels of physical and technical-tactical readiness of epee fencers was carried out. **Conclusions.** The analysis of special literature shows that both countries have a state-forming vertical of power, which directs, directs, finances and supports the sphere of physical culture and sports. Ukrainian epee fighters pay more attention to independent work, work in pairs three times a week, perform more varied and unexpected combat actions. The analysis of the results of the general physical readiness of fencers from both countries proves that the level in both groups is quite high. There were no significant differences, except for the test «Lifting the trunk to the sitting position in 1 minute» ($p < 0,05$). Under the influence of training programs, athletes tended to improve their results. The Chinese epee fencers showed the best ability to quickly recover from the competition. An analysis of the arsenal of military operations allows us to assert that the scientific and technical progress in China is highly specialized, and in Ukraine there is a principle of complete mastery of knowledge, skills and abilities of fencing. Practical recommendations are given.

Keywords: fencing, epee fencers, training, preparation, Ukraine, China.

References

- Briskin, Ju., Semerjak, Z., & Pityn, M. (2014). Rezul'tatyvno-znachushhi tehniko-taktychni dii' fehtuval'nykiv-shpazhystiv riznoi' kvalifikacii'. *Fizychna kul'tura, sport ta zdorov'ja nacii': zb. nauk. prac'*, Vyp. 18, T.2, 37-43.
- Busol, V. A. (2014). *Fehtuvannja. Navchal'na programa dlja DJUSSH, SDJUSHOR, SHVSM ta specializovanyh navchal'nyh zakladiv sportyvnoho profilju*. Kyi'v, 50 s.
- Busol, V., & D'omina, O. (2013). *Fehtuvannja v Ukrai'ni: istorija ta suchasnyj stan: navch. posib.* Kyi'v, 72 s.
- Drjukov, V. (2013). Fizychna pidgotovka fehtuval'nykiv-shablistiv na etapi poperedn'oi' bazovoi' pidgotovky. *Sportyvna nauka Ukrai'ny*, (2), 35-38.

- Nakaz Ministerstva molodi ta sportu Ukrai'ny «Pro zatverdzhennja testiv i normatyviv dlja provedennja shhorichnogo ocinjuvannja fizychnoi' pidgotovlenosti naselennja Ukrai'ny» vid 15.12.2016, № 4665. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0195-17/Text>
- Semerjak, Z. (2014). Vzajemozv'jazky pokaznykiv pidgotovlenosti fehtuval'nykiv-shpazhystiv riznoi' kvalifikacii'. *Sportyvna nauka Ukrai'ny*, № 4 (62), 40-46.
- Trushnikova, G. Ja. (2010). Podbor sredstv i metodov dlja reshenija zadach trenirovki silovyh, koordinacionnyh i skorostnyh sposobnostej v fehtovaniii [Jelektronnij resurs]. Rezhim dostupa: <http://www.dushlobnya.ru/metodrabota.html> (data obrashhenija: 12. 02. 2010).
- Digel, H., Miao, J. & Utz, A. (2003). *Hochleistungssport in China*. Weilheim / Teck: Brauer.
- Miao, J. (2006). Die Sportwissenschaft in China. *China Journal. Sport und Gesellschaft in China*, O. J. (1), 21-25.
- Sloboda, H. (2006). Kind und Athlet sein in China. Talentsuche und -forderung auf Chinesisch. *China Journal. Sport und Gesellschaft in China*, o. J. (2), 22-25.
- Voigt, B. (2008). China trainiert für Olympia. Das Sportsystem im Reich der Mitte. Zugriff am 10. Mai 2013 unter <http://www.bpb.de/internationales/asien/china/4423/das-sportsystem-im-reich-der-mitte>.

Відомості про авторів:

Кривенцова Ірина Володимирівна: канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри одноборств, фехтування і силових видів спорту; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди: вул. Алчевських 29, м. Харків, 61002, Україна.

Кривенцова Ірина Владимировна: канд. пед. наук, доцент, заведующая кафедры единоборств, фехтования и силовых видов спорта; Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды: ул. Алчевских 29, г. Харьков, 61002, Украина.

Irina Kriventsova: Candidate of Pedagogical Sciences, assistant professor, head of the department martial arts, fencing and strength sports; H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University: Alchevskikh str. 29, Kharkov, 61002, Ukraine.

<http://orcid.org/0000-0001-6931-3978>

E-mail: Kriventsova.ira@ukr.net

Ширяєв Дмитро Михайлович: здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня другого року навчання факультету фізичного виховання і спорту; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди: вул. Алчевських 29, м. Харків, 61002, Україна.

Ширяев Дмитрий Михайлович: соискатель высшего образования второго (магистерского) уровня второго года обучения факультета физического воспитания и спорта; Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды: ул. Алчевских 29, г. Харьков, 61002, Украина.

Dmytro Shyryayev: applicant for higher education of the second (master's) level of the second year of study at the Faculty of Physical Education and Sports; H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University: Alchevskikh str. 29, Kharkov, 61002, Ukraine.

<http://orcid.org/0000-0002-8966-6372>

E-mail: dima_shiryayev@icloud.com

Димар Олександр Анатолійович: майстер спорту міжнародного класу України з фехтування; старший тренер збірної команди з фехтування на шпагах провінції Фудзянь, КНР; Спортивний центр важких видів спорту спортивного бюро провінції Фудзянь: Фуфей сауз роад 151, район Гудок, Фучжоу, провінція Фудзянь, Китай .

Дымарь Александр Анатольевич: мастер спорта международного класса Украины по фехтованию, старший тренер сборной команды по фехтованию на шпагах провинции Фудзянь, КНР; Спортивный центр тяжёлых видов спорта спортивного бюро провинции Фудзянь: Фуфей сауз роад 151, район Гудок, Фучжоу, провинция Фудзянь, Китай.

Oleksandr Dymar: master of sports of the international class of Ukraine in fencing, senior coach of the sword fencing team of Fujian Province, China; Sports Center of Heavy Sports Bureau of Fujian Province: Fufei South Road 151, Hudok District, Fuzhou, Fujian Province, China.

<http://orcid.org/0000-0002-8324-3408>

E-mail: dymarepee@gmail.com

Бойченко Наталя Валентинівна: к.фіз.вих., доцент; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська, 99, м. Харків, 61058, Україна.

Бойченко Наталья Валентиновна: к.физ.восп., доцент; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Natalia Boychenko: PhD (Physical Education and Sport), Associate Professor; Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkovskaya st., 99, Kharkov, 61058, Ukraine.

<http://orcid.org/0000-0003-4821-5900>

E-mail: natalya-meg@ukr.net